

12- Bir kelimeyi yazan harfini yazanın gayrısı, bir sahifeyi yazan satırı yazanın gayrısı...

İ'lem eyyühe'l-aziz! Bir kelimeyi yazan harfini yazanın gayrısı, bir sahifeyi yazan satırı yazanın gayrısı, kitabı yazan sahifeyi yazanın gayrısı olması mümkün olmadığı gibi; karıncayı halk eden cins-i hayvanı halk edenin gayrısı, hayvanı yaratan arzı yaratanın gayrısı, arzı halk eden, Rabbü'l-âlemîn'in gayrısı olması muhaldir.

Rububiyet-i âmmenin işaretlerindendir ki kâinat kitabında öyle büyük harfler vardır ki o harflerin bir kısmında bir kelime yazılıdır. Bir kısmında bir kelâm, bir kısmında bir kitap yazılıdır. Mesela, o kitapta bahir, şecer, arz birer harf makamındadırlar. Birinci harfte semek kelimesi, ikincisinde şecer kelâmı, üçüncüsünde hayvan kitabı yazılmıştır. Hattâ Yâsin suretinde tam Yâsin Suresi yazıldığı gibi bazı masnuatta, bir kelime olan isminde, çekirdeğinde o masnuun suresi ve kitabı yazılmıştır.

İ'lem eyyühe'l-aziz! Bir kelimeyi yazan harfini yazanın gayrısı, bir sahifeyi yazan satırı yazanın gayrısı, kitabı yazan sahifeyi yazanın gayrısı olması mümkün olmadığı gibi;

“Bir kelimeyi yazan harfini yazanın gayrısı... mümkün değildir”

“Bir kelimeyi yazan, o kelimenin harflerini yazandan başkası olamaz” demektir. Çünkü kelime, harflerin gelişigüzel yan yana gelmesiyle değil; belli bir mana, ölçü, sıra ve maksatla meydana gelir. Harfleri kim yerli yerine koymuşsa, kelimenin manasını bilen de odur.

Mesela “rahmet” kelimesini düşünelim. Bu kelimenin “r” harfini biri, “a” harfini başka biri, “h” harfini başka biri, “m” harfini başka biri yazsa; fakat hiçbir kelimenin tamamını bilmeseydi, ortaya düzgün ve manalı bir kelime çıkmaz. Çünkü her harfin yeri, şekli ve sırası bütün kelimeye göre ayarlanır.

Üstad burada şunu anlatıyor: Küçük parçayı yapan ile bütünü yapan ayrı olamaz. Harf küçük parçadır, kelime ise bütündür. Harfi yazan, kelimeyi bilmeden onu doğru yere koyamaz. Aynı şekilde bir hücreyi yaratan, o hücrenin bağlı olduğu bedeni; bir karıncayı yaratan, onun bağlı olduğu hayvanlar âlemini; bir çiçeği yaratan, onun bağlı olduğu baharı da bilmek ve yaratmak zorundadır.

Bir mimar, bir binanın sadece tek bir tuğlasını koyarken bile binanın planını dikkate alır. O tuğlanın yeri, duvarla; duvarın yeri, oda ile; odanın yeri, bina ile alakalıdır. “Tuğlayı biri koydu, binayı başka biri yaptı” denilse düzen bozulur. Aynen öyle de kâinatta bir atom, bir hücre, bir yaprak, bir karınca başıboş ve bağımsız değildir.

“Bir sahifeyi yazan satırı yazanın gayrisi... mümkün değildir”

Bir sayfa düşünelim. İçinde on satır var. Her satır farklı birinin elinden çıksa, ama kimse sayfanın tamamını bilme, o sayfada düzen, bütünlük ve mana kalmaz. Birinci satır ikinciye bağlanmaz, ikinci satır üçüncüyü tamamlamaz. Demek ki sahifeyi yazan, satırları da kendi ilmiyle yerleştirir.

İnsan bedeni bir sayfa gibidir; organlar ise o sayfanın satırları gibidir. Kalp bir satırdır, akciğer bir satırdır, mide bir satırdır, beyin bir satırdır, damarlar bir satırdır. Fakat bu satırlar birbirinden kopuk değildir. Kalp kanı gönderir, akciğer oksijen verir, damarlar taşır, hücreler kullanır. Hepsi tek bir hayat manasına hizmet eder.

Mesela gözü yaratan Zât, sadece gözü yaratmakla kalmaz. Gözü ışığa, beyne, sinirlere, kana, gözyaşına ve yüzün bütün yapısına uygun yaratmalıdır. Göz bir satır gibidir; beden ise sayfadır. Göz satırını yazan, beden sayfasını bilmeden o gözü yerli yerine koyamaz.

“Kitabı yazan sahifeyi yazanın gayrisi... mümkün değildir”

Bir kitabı meydana getiren sadece kâğıtlar değildir. Kitabın konusu, bölümleri, sayfaları, cümleleri ve kelimeleri bir bütünlük içinde ilerler. Bir sayfayı yazan kişi kitabın tamamını bilme, o sayfa kitabın maksadına hizmet edemez. Demek kitabı yazan kim ise, sayfaları da onun ilminden çıkmıştır.

Mesela bir roman düşünelim. Birinci sayfayı biri, ikinci sayfayı başka biri, üçüncü sayfayı bambaşka biri yazsa; fakat hiçbirisi kitabın tamamını bilme, ortaya düzgün bir eser çıkmaz. Kahramanlar karışır, konu dağınık, mana bozulur, son ile başlangıç birbirini tutmaz. Demek ki kitabın bütünlüğü, tek bir yazarın ilmini ve iradesini gösterir.

Kâinat büyük bir kitap gibidir. Dünya bir sayfa, güneş bir sayfa, denizler bir sayfa, ormanlar bir sayfa, hayvanlar âlemi bir sayfa, insan ise çok derin manalar taşıyan ayrı bir sayfa gibidir. Bu sayfalar birbirinden kopuk değildir. Dünya güneşe bağlıdır, bitkiler toprağa ve yağmura bağlıdır, hayvanlar bitkilere bağlıdır, insan bütün bu nimetlerle irtibatlıdır.

Dünya sayfasını yazan Zât, güneş sayfasını bilmeden dünyayı yerli yerine koyamaz. Çünkü

dünyanın hayat için elverişli olması, güneşin ışığına, ısısına, mesafesine ve düzenine bağlıdır. “Dünyayı biri yaptı, güneşi başka biri yaptı” denilirse, bu hassas uyum açıklanamaz. Kitabın bir sayfası diğer sayfaya bağlı olduğu gibi, dünya da bütün kâinat kitabına bağlıdır.

Netice

- Parçayı yaratan, bütünü yaratandır. Harfi yazan, kelimeyi bilendir.
- Her şey bir sayfanın satırları gibi birbirine bağlıdır. O hâlde bir satırı yazan başka, sayfayı yazan başka olamaz.
- Sayfayı yazan başka, kitabı yazan başka olamaz. Çünkü sayfa kitabın manasına bağlıdır. Aynen bunun gibi, yeryüzünü yaratan başka, gökleri yaratan başka; insanı yaratan başka, rızkını yaratan başka olamaz.

Karıncayı halk eden cins-i hayvanı halk edenin gayrısı, hayvanı yaratan arzı yaratanın gayrısı, arzı halk eden, Rabbü'l-âlemîn'in gayrısı olması muhaldir.

- **Karınca harf gibidir.**
- **Cins-i hayvan kelime gibidir. (Bir karınca → fert. Bütün karıncalar → nev'. Böcekler veya daha geniş manada hayvanlar → cins)**
- **Hayvanat âlemi satır gibidir.**
- **Arz sahife gibidir.**
- **Kâinat ve bütün âlemler kitap gibidir.**

Evet, burada Üstad'ın kurduğu temsil şöyle devam eder: karınca bir harf gibidir; cins-i hayvan bir kelime gibidir; hayvanat âlemi bir satır gibidir; arz yani yeryüzü bir sahife gibidir; bütün âlemler ise büyük bir kitap gibidir. Harfi yazan kelimeyi bilmeden o harfi yerli yerine koyamaz.

Netice

Nasıl ki harfi yazan kelimeyi, satırı yazan sahifeyi, sahifeyi yazan kitabı bilmeden yazamaz; aynen öyle de karıncayı yaratan, hayvanlar âlemini; hayvanı yaratan, yeryüzünü; yeryüzünü yaratan da bütün âlemleri yaratandır. Bu yüzden küçücük bir karınca bile üstünde Rabbü'l-âlemîn'in mührünü taşır.

Tevhidin en büyük ve en sarsılmaz delili, küçücük bir zerrenin tüm kâinatla olan bu kopmaz bağıdır. Karınca öylesine ince hesaplanmış bir sanat eseridir ki, midesi rızka, gözü ışığa, ayakları yerçekimine tam uyumludur. Onu yaşatmak için tüm kâinatın çarklarının dönmesi gerekir. Dolayısıyla karınca, “Beni yaratan, güneşi de yaratandır” der. Karıncanın üzerindeki o kusursuz tasarım, doğrudan doğruya kâinatın Yaratıcısına ait taklit edilemez bir markadır, bir imzadır.

Rububiyet-i âmmenin işaretlerindendir ki kâinat kitabında öyle büyük harfler vardır ki o harflerin bir kısmında bir kelime yazılıdır. Bir kısmında bir kelâm, bir kısmında bir kitap yazılıdır.

“Rububiyet-i âmmenin işaretlerindendir ki...”

Rububiyet-i âmme, Allah’ın bütün varlıkları kuşatan terbiye, idare, besleme ve düzenleme fiilidir. Yani Allah sadece tek tek varlıkları yaratmaz; onları birbirine bağlar, ihtiyaçlarını karşılar, vazifelerini gördürür, hayat şartlarını hazırlar. Bir balığı yaratırken denizi, bir ağacı yaratırken toprağı, güneşi, havayı ve yağmuru da onun hizmetine verir.

“Kâinat kitabında öyle büyük harfler vardır ki...”

Kâinat burada bir kitaba benzetiliyor. Bu kitapta bazı varlıklar **harf makamındadır**. Fakat bu harfler bizim bildiğimiz küçük harfler gibi değildir; çok büyük harflerdir. Deniz, ağaç, yeryüzü gibi varlıklar birer harf gibidir. Fakat her birinin içinde çok derin manalar, çok canlı kelimeler, hatta kitaplar yazılıdır.

“O harflerin bir kısmında bir kelime yazılıdır”

Bazı büyük harflerin içinde bir kelime yazılır. Mesela deniz, kâinat kitabında büyük bir harf gibidir. Fakat bu harfin içinde **balık kelimesi** yazılmıştır. Deniz sadece su yığını değildir; içinde balıklar, canlılar, rızık düzenleri, hareket kanunları ve hayat sistemleri vardır.

“Bir kısmında bir kelâm yazılıdır”

Bazı harflerde ise sadece bir kelime değil, bir **kelâm**, yani daha geniş bir mana yazılmıştır. Mesela ağaç böyledir. Ağaç tek başına bir harf gibi görünür; fakat içinde kök, gövde, dal, yaprak, çiçek, meyve ve çekirdek gibi birbirine bağlı birçok mana vardır. Bu yüzden ağaç, yalnız bir kelime değil, adeta cümleler hâlinde konuşan bir kelâm gibidir.

“Bir kısmında bir kitap yazılıdır”

Bazı büyük harflerin içinde ise adeta bir kitap yazılmıştır. Mesela arz, yani yeryüzü, kâinat kitabında bir harf gibidir. Fakat bu harfin içine hayvanlar kitabı yazılmıştır. Karada yürüyen, havada uçan, suda yüzen, toprak altında yaşayan sayısız canlı bu arz sahifesinde okunur.

Mesela, o kitapta bahir, şecer, arz birer harf makamındadırlar. Birinci harfte semek kelimesi, ikincisinde şecer kelâmı, üçüncüsünde hayvan kitabı yazılmıştır.

“Bahir, şecer, arz birer harf makamındadırlar”

Burada üç büyük harf zikrediliyor: **bahir**, yani deniz; **şecer**, yani ağaç; **arz**, yani yeryüzü. Bunlar görünüşte birer varlıktır. Fakat mana bakımından çok geniştirler. Deniz içinde balığı, ağaç içinde meyveyi ve çekirdeği, yeryüzü içinde hayvanlar âlemini taşır.

“Birinci harfte semek kelimesi...”

Semek, balık demektir. Deniz harfinin içine balık kelimesi yazılmıştır. Çünkü balık denizin manasını tamamlar. Deniz balığa yuva olur, balık denizde hayat bulur. Balığın yaratılışı denize göre, denizin hazırlanışı da balığın hayatına göre ayarlanmıştır.

“İkincisinde şecer kelâmı...”

Burada şecer, yani ağaç, hem harf gibi hem de kelâm gibi düşünülür. Çünkü ağaç tek bir şekilden ibaret değildir; içinde birçok cümle vardır. Kök “topraktan alırım” der, gövde “taşırım” der, yaprak “güneşle işlerim” der, meyve “rızk olurum” der, çekirdek “nesli devam ettiririm” der. Ağaç bütün hâliyle Allah’ın rububiyetini okutan canlı bir kelâm olur.

“Üçüncüsünde hayvan kitabı yazılmıştır”

Arz, yani yeryüzü, hayvanlar kitabının yazıldığı büyük bir harftir. Hayvanlar yeryüzüne göre yaratılmıştır. Deve çöle, balık suya, kuş havaya, karınca toprağa, arı çiçeğe, koyun ota uygun yaratılmıştır. Bu da gösterir ki hayvanı yaratan, arzı da yaratandır; arzı yaratan ise bütün âlemlerin Rabbidir.

Hattâ Yâsin suretinde tam Yâsin Suresi yazıldığı gibi bazı masnuatta, bir kelime olan isminde, çekirdeğinde o masnuun suresi ve kitabı yazılmıştır.

“Hattâ Yâsin suretinde tam Yâsin Suresi yazıldığı gibi...”

Yâ ve Sîn harflerinde, Yâsîn Suresi’nin bütün ana manaları çekirdek hâlinde gizlidir. Yani nasıl bir çekirdekte koca ağacın programı saklı ise, “Yâsîn” harflerinde de surenin hakikatleri icmalen, öz hâlinde dercedilmiştir.

Yâsîn Lafzı Bir Çekirdek Gibidir

“Yâsîn” iki harften ibaret kısa bir lafızdır. Fakat bu kısa lafız, surenin kapısı, unvanı ve çekirdeği gibidir. Surenin içinde nübüvvet, Kur’an’ın hak oluşu, tevhid delilleri, öldükten sonra diriliş, haşir, hesap, cennet ve cehennem gibi büyük hakikatler anlatılır. İşte ehl-i işaretin nazarında bu büyük manalar, surenin başındaki “Yâsîn” lafzında öz hâlinde toplanmış gibidir.

Bazı masnuatta, bir kelime olan isminde, çekirdeğinde o masnuun suresi ve kitabı yazılmıştır.

Nasıl ki “Yâsîn” lafzı iki harften ibaret kısa bir ifade olduğu hâlde, ehl-i işaretin nazarında Yâsîn Suresi’nin ana manalarını içinde taşıyan bir unvan, bir fihrist, bir çekirdek hükmündedir; aynen öyle de bazı mahlûkatın bir kelime olan küçük isminde, çekirdeğinde veya mahiyetinde o varlığın bütün kitabı saklıdır.

“Bir Kelime Olan İsminde”

Mesela “insan” kelimesi kısa bir isimdir. Fakat bu ismin arkasında akıl, ruh, kalp, vicdan, hafıza, irade, göz, kulak, konuşma, ibadet, acz, fakr, ebediyet arzusu ve Allah’a muhatap olma gibi koca bir kitap vardır. “İnsan” bir kelimedir; fakat manası açılınca büyük bir sure, hatta büyük bir kitap olur.

Ağaç Misali

“Ağaç” kelimesi de kısa bir isimdir. Fakat bu ismin içinde kök, gövde, dal, yaprak, çiçek, meyve, çekirdek, rızık, gölge, oksijen, güzellik ve neslin devamı gibi pek çok mana vardır. Bir ağaç sadece odun ve yapraktan ibaret değildir; Allah’ın Rezzâk, Hakîm, Hafîz, Cemîl ve Muhyî isimlerini okutan canlı bir kitaptır.

“Çekirdeğinde O Masnuun Suresi ve Kitabı Yazılmıştır”

Mesela bir incir çekirdeği küçücüktür. Fakat içinde incir ağacının şekli, meyvesi, yaprağı, tadı, kokusu, dal yapısı ve neslinin devam programı yazılmıştır. Yani çekirdek, ağacın küçük bir kelimesi gibidir; ağaç ise o kelimenin açılmış suresi ve kitabıdır.

Hücre Misali

İnsanın ilk yaratılışındaki hücre de böyledir. Küçük bir hücrede insan bedeninin planı, organların oluşumu, renk, şekil, yapı ve gelişme programı saklıdır. O hücre zahiren küçük bir nokta gibidir; fakat içinde insan bedeninin kitabı yazılmıştır. Bu da küçük şeylerde büyük manaların dercedildiğini gösterir.

Üstad bu cümleyle şunu ispat ediyor: Küçücük bir çekirdeğe koca ağacın kitabını yazan Zât, elbette o ağacı da bilir, yaratır ve idare eder. Bir hücreye insan bedeninin programını koyan Zât, elbette bütün bedeni de yaratandır. Bir varlığın küçük isminde büyük mahiyetini saklayan Zât, sonsuz ilim ve kudret sahibidir.